

О. Г. Астаф'єв

Державин Володимир Миколайович

ДЕРЖАВИН Володимир Миколайович (крипт. – В. Д.; 30. 01. 1899, С.-Петербург – 07. 03. 1964, м. Авґсбург, Німеччина) – культуролог, літературознавець, критик, фахівець у галузі загального і порівняльного мовознавства, класичної філології, орієнталістики (зокрема єгиптології та арабістики), історії Сходу. З походження дворянин. Кандидат історичних наук (1941), д-р філософії УВУ (Мюнхен, 1949). Дійсний член НТШ (1948) та УВАН (1949). Член об'єдн. укр. письменників «МУР» (1949). Людина енциклопед. знань у гуманітар. науках, володів укр., рос., давньо- і новогрецькою, лат., нім., франц., англ., італ., груз. та ін. мовами. Навч. у нім. класич. гімназії (1909–17), на відділ. класич. філології С.-Петербур. (від 1917) та Харків. (1918–21) університетів. Від 1922 – аспірант секції антич. культури при н.-д. каф. історії європ. культури Харків. ІНО, від 1925 – науковий співробітник цієї ж каф., від 1927 – н.-д. каф. літературознавства; 1930 признач. кер. теор.-літературознав. семінару підготовки аспірантів при Харків. філіалі Інституту літ-ри ВУАН. Від 1931 працював у Харків. філіалі Інституту мовознавства ВУАН: кер. теор.-лінгвіст. семінару для аспірантів, 1935–38 – доцент нім. мови, від 1938 – доцент латини, від 1939 викладав рим. літературу, а від 1940 – також історію давнього Сходу. Від 1941 – надзвич. проф. давньої історії та куратор істор. кабінету Харків. університету. 1944 емігрував. Від 1946 – надзвич. проф., від 1953 – звич. проф. УВУ у Мюнхені. Світоглядні засади Д. сформувалися під впливом ідей Ф. Ніцше, вихідним пунктом його діяльності стало обстоювання ідеалів гармоній. краси та захист класич. естетики. На думку Д. Чижевського, праці Д. є спробою переборення канон. тенденції «історизму» в науці і наближення до «морфології» культур. та літ. явищ. Автор дослідж. з теорії літ-ри: «Про літературні засоби» // «Критика», 1928, № 8; «До питання про сучасну рецензію» // Там само, 1929, № 3; «Античне вчення про тропи в світлі сучасної

стилістики» // «Наук. зап. Н.-д. катедри історії європ. культур», Х., 1929, вип. 3; «Проблема клясицизму та систематика літературних стилів» // «МУР», зб. 2, Мюнхен; Карльсфельд, 1946; «Національна література як мистецтво» // «Україна і світ», 1949, зошит 1; «Теорія літератури. Поетика» (зошит 1–2, Сарсель, 1952); «Українська поезія і її національна чинність» // «Авангард», 1962, ч. 1; з історії укр. літ-ри: «Лірика й гумор у Шевченковому “Журналі”» // «Шевченко», К., 1928; «Драматична тетралогія М. Куліша» // «ЧШ», 1928, ч. 1; «Про російську літературну мову Г. Ф. Квітки-Основ'яненка» // «Квітка-Основ'яненко», Х., 1929; «Історична белетристика Б. Лепкого» // «Критика», 1930, № 5; «Проблематика стилів і плужанство за кордоном» // «Світання», 1946, ч. 3; «Три роки літературного життя на еміграції. 1945–1947» (Мюнхен, 1948); «Gelb und Blau, moderne ukrainische Dichtung in Auswahl» («Жовте і синє: Вибране з сучасної української поезії», Авґсбург, 1948); числен. статей, розвідок, есе про П. Тичину, Є. Плужника, Є. Маланюка, Б. Бойчука, Е. Андіївську, Б. Рубчака, В. Лесича, Т. Курпіту, М. Калитовську, Ф. Ковалю, О. Тарнавського, О. Зуєвського, Л. Лимана та ін. Брав участь у дискусії щодо питання існування київ. школи неокласиків та їх послідовників, яка започатков. статтю Юрія Клена [О. Бургґардта] «Бій може початися» (ж. «Звено», 1946, ч. 3–4). Дискусія стимулювала появу низки розвідок Д. про творчість Олега Ольжича: «Літературне мистецтво О. Ольжича» // «Світання», 1946, ч. 4–5; «Поезія героїзму» // «Промінь», 1948, ч. 11; «О. Кандиба-Ольжич як поет і науковий діяч» // «Самост. Україна», 1950, ч. 6–7; «Поетичне мистецтво Ольжича» // «Україна і світ», 1955, зошит 14–15; «Олег Ольжич – поет національного героїзму» // «Олег Ольжич. Величність – Majesty» (Чікаго, 1969); про О. Телігу: «Шлях до клясицизму» // «МУР», зб. 1, Мюнхен; Карльсфельд, 1946; «Заповіт Олени Теліги» // «Укр. думка», 1962, 22–25 трав.; про М. Зерова: «Поезія М. Зерова і український клясицизм» // «Зеров М. Sonnetarium» (Берхтесгаден, 1948); про Юрія Клена: «Неопубліковані твори Юрія Клена» // «Укр. самостійник», 1951, 7 січ.; «З останніх днів земного життя Юрія Клена» // «Сучасна Україна», 1952, 2–16 листоп.; «Попіл імперій Юрія Клена і новітня спроба переоцінки його поезії» // «Визв. шлях», 1958, ч. 10–12; 1959, ч. 1–2; про М. Ореста: «Співець земної природи й надземної правди» // «Укр. думка», 1952, 7 січ.; «Поезія непохитної віри і надії» // «Укр. самостійник», 1953, 22 лют.; про С. Гординського: «Войовничий неоклясицизм Святослава Гординського» // «Укр. трибуна», 1947, 19–26 жовт.; про Яра Славутича: «Поезія Яра Славутича» // «Яр Славутич. Спрага» (Франкфурт-на-Майні, 1950); «Modern Ukrainian lyrics in the english rendering» // «The Ukrainian Review», 1956, vol. 3, № 3; «Oasis. Selected poems by Yar Slawutych» // Там само, 1960, № 2. З позицій чистого естетизму опрацював поетику зх.-європ., укр. неоклясицизму та праз. школи поетів. Уклав «Курс загального мовознавства» (Авґсбург, 1947). Написав низку статей, передмов і післямов до укр. видань творів Дж. Бокаччо, Е. Золя (обидві – 1929), Софокла, К. Гольдоні, В. Скотта, Ж.-А. Роні-старшого (усі – 1930), Т. Манна (1931), Ж. Кесселя (1932), Аристофана (1939); видав «Методичне розроблення курсу історії загальноєвропейської літератури» (Х., 1939). З питань теорії і практики худож. перекладу опублікував розвідки та ст. «Проблема віршованого перекладу» // «Плужанин», 1927, №

13–14; «Модерна німецька поезія в перекладах Михайла Ореста» // «Сучасна Україна», 1954, 21 лют. Переклав з давньогрец. мови «Іліаду» Гомера, «Пастушу повість про Дафніса і Хлою» Лонга (1936), окремі твори Солона, Піндара; з латини – Горація, Сенеки, Марціала; з англ. – «Походження видів» Ч. Дарвіна (1936), окремі твори Т. Вайлдера; з груз. – К. Макашвілі, Н. Бараташвілі, А. Абашелі; з нім. – Й.-В. Гете, Ф. Шіллера, Ф. Гельдерліна, Г. Штольценберґа, Г. фон Гофманнстала, К. Крольова, А. Гольца, С. Георґе, Р.-М. Рільке; з франц. – Ш. Леконта де Ліля, А. Рембо, Т. де Банвіля, Ж.-М. де Ередія та ін. Переклади друкували переважно в періодиці, окремі опубл. у кн. «Антична література» (К., 1938; 2-е вид. – 1968). Написав низку рецензій на кн. «Die Volker Alt-Kleinasiens und Pontos» Г. Гусінґа (Відень, 1933), «The formation of Ukrainian people» В. Щербаківського (Нью-Йорк, 1958), ст. М. Антоновича «Чи були кімерійці в Україні» («Укр. мор. інститут», О., 1946, № 34; «Бюл. УВАН», 1946, № 3) та ін. Упорядник і автор передмови до «Антології української поезії» (Лондон, 1957). Посмертно вийшли кн. Д. «Афоризми» (Мюнхен, 1966; упорядник Р. Єндик), «Література та літературознавство: Вибр. теор. та літ.-крит. праці» (Ів.-Ф., 2005; упорядник С. Хороб); у рукописах зберігаються «Нариси з історії філософії» в архів. фондах ВУАН (Вашинґтон), а також багато ін. праць в архів. фондах УВУ (Мюнхен).

Рекомендована література

1. Єндик Р. Володимир Державин // Шлях перемоги. 1966, 21 серп.;
2. Симкович Р. Володимир Державин // Там само. 1967, 22 жовт.;
3. Гординський Я. Літературна критика підсоветської України. Мюнхен, 1983;
4. Качуровський І. Володимир Державин // Березіль. 1993. № 2;
5. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи // Укр. слово: Хрестоматія літ-ри та літ. критики ХХ ст. К., 1994. Кн. 3;
6. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. К., 1998;
7. Славутич Яр. Спроба зразкової антології української літератури // Славутич Яр. Дослідження та статті. Едмонтон, 2006;
8. Салига Т. Повернення Володимира Державина // Січ. 2007. № 4;
9. Астаф'єв О. Апокрифи Володимира Державина // Наук. зап. Терноп. університету. Сер. Літературознавство. Т., 2008. Т. 23.

Бібліографічний опис:

Державин Володимир Миколайович / О. Г. Астаф'єв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26116>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).